

Οδηγίες για την εκπόνηση επιστημονικών εργασιών

δρ. Χ. Κεχαγιάς
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η προσπάθεια θέσπισης γενικών κανόνων συγγραφής για την εκπόνηση μιας οιασδήποτε εργασίας υψηλής ποιότητας σχετίζεται τόσο με δεοντολογικά κριτήρια γύρω από τις αναγκαιότητες και τις απαιτήσεις μιας πλήρους επιστημονικής εργασίας, αλλά και με τις δεξιότητες που αναμένεται να αποκτήσουν οι φοιτητές (προπτυχιακοί, μεταπτυχιακοί κλπ.).

1. ΕΚΤΑΣΗ ΚΑΙ ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η έκταση κάθε εργασίας υπόκειται σε φυσικούς και επιβαλλομένους περιορισμούς. Η πρακτική που έχει υιοθετηθεί από το εν λόγω Σπουδαστήριο αφενός επιχειρεί να διασφαλίζεται η συνοχή κάθε εργασίας, αφετέρου να καθοδηγούνται οι ερευνητές – φοιτητές, με μεγαλύτερη ασφάλεια και εμπιστοσύνη στις δυνάμεις τους, στον δύσκολο δρόμο της αναζήτησης της Γνώσης. Έτσι, λαμβάνεται ιδιαίτερη μέριμνα να παρουσιάζουν οι φοιτητές τις εργασίες τους με σαφήνεια, δίχως να έχει τεθεί συγκεκριμένο όριο ως προς τον μέγιστο αριθμό σελίδων στον οποίο θα φθάσει μια εργασία. Επιπλέον και προκειμένου να επιτυγχάνεται η ομοιομορφία και η συμβατότητα με τα πλέον διαδεδομένα λειτουργικά συστήματα και προγράμματα επεξεργασίας κειμένου, αναφέρονται οι εξής προδιαγραφές:

2. ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τίτλος
Ευχαριστίες
Πρόλογος
Πίνακας Περιεχομένων
Κατάλογος πινάκων-εικόνων-γραφημάτων κλπ.
Συνομογραφίες
Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ
Β. ΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ
Β.1 Αναγκαιότητα της διερεύνησης
Γ. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
Γ.1 Ερευνητικά ερωτήματα
Γ.2 Υποθέσεις της έρευνας
Γ.3 Όρια της έρευνας
Γ.4 Περιορισμοί
Γ.5 Προβλήματα της έρευνας
Δ.1 ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ
Δ.2 Ορισμοί
Ε ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΜΕΘΟΔΟΥ
Ε.1 Επιλογή μεθοδολογίας
ΣΤ. ΑΝΑΛΥΣΗ
Ζ. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ & ΣΥΖΗΤΗΣΗ
Η. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ
Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ
Ι. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Τίτλος

Η σελίδα τίτλου γράφεται τυπικά με έντονα ΚΕΦΑΛΑΙΑ γράμματα (16-20 στιγμών). Στην ίδια σελίδα πρέπει να δίνονται οι απόλυτα απαραίτητες πληροφορίες για τη συγκεκριμένη επιστημονική εργασία. Αυτές είναι: α) ολόκληρος ο τίτλος, β) μια δήλωση που να λέει π.χ. “Εργασία στο μάθημα ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΠΑΙΔΕΙΑΣ». Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, γ) το έτος δημοσίευσης, δ) το όνομα του συγγραφέα.

Ευχαριστίες

Αν και οι ευχαριστίες δεν είναι υποχρεωτικές, συνήθως περιλαμβάνονται στην τελική έκδοση για να αναφερθεί σε ανθρώπους ή οργανισμούς στους οποίους ο/η συγγραφέας χρωστά πολλά όσον αφορά την προετοιμασία και περαίωση της εργασίας.

Πρόλογος

Στον πρόλογο ο ερευνητής επιχειρεί να διασαφηνίσει μερικά σημαντικά στοιχεία που σχετίζονται με την καλύτερη κατανόηση της εργασίας του. Αναφέρεται περιληπτικά στην επικρατούσα αντίληψη γύρω από το θέμα του και δηλώνει την πρόθεσή του να διερευνήσει καλύτερα τους συναφείς με το θέμα του γνωστικούς τομείς.

Πίνακας Περιεχομένων

Ο Πίνακας περιεχομένων εισάγεται αυτόματα στο πρόγραμμα MS-Word, με την εντολή: Αναφορές, Πίνακας Περιεχομένων. Καλό είναι πριν την τελευταία αποθήκευση να ανανεώνεται ο πίνακας περιεχομένων.

Κατάλογος πινάκων εικόνων-γραφημάτων κλπ.

Δίδεται μία λίστα με όλους του πίνακες-εικόνες-διαγράμματα κλπ. και τις αντίστοιχες σελίδες (εισάγεται επίσης αυτόματα).

Συνομογραφίες

Κατάλογος με συνομογραφίες που έχουν χρησιμοποιηθεί στο σώμα της εργασίας.

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην Εισαγωγή κατατίθενται οι γενικότερες αναφορές και αποσαφηνίσεις γύρω από το προς εξέταση θέμα. Εδώ κατατίθενται συνοπτικά οι επικρατέστερες σχολές σκέψης γύρω από το ζήτημα.

B. ΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Συνοπτικά κατατίθεται η προβληματική του ερευνητή, καθώς και μία πρώτη εκτίμηση της συμφωνίας ή διαφωνίας του με τις επικρατούσες απόψεις γύρω από το προς διερεύνησιν ζήτημα.

B.1 Αναγκαιότητα της διερεύνησης

Εφόσον θα διερευνηθούν κάποιες περιοχές και θα απαντηθούν ερωτήματα, τί είναι αυτό που προσφέρει τελικώς η εργασία στο εν λόγω γνωστικό αντικείμενο/περιοχή. (Αλλάζουν απόψεις, αντιλήψεις, στάσεις κλπ; θα τεκμηριωθεί το ότι αυτή η περιοχή χρειάζεται περισσότερη και καλύτερη διερεύνηση; θα χρησιμεύσει η εργασία στον εκπαιδευτικό και ως προς τί; θα χρησιμοποιηθεί ως εφαλτήριο για τους επόμενους ερευνητές; κλπ.)

Γ. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Πολύ συνοπτικά (1 παράγραφος). Τί εξετάζεται; ποιός είναι ο σκοπός.

Γ.1 Ερευνητικά ερωτήματα

Ένα ή περισσότερα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία κίνησαν τον ερευνητή στην ανάληψη αυτής της εργασίας και στα οποία φιλοδοξεί να απαντήσει. (Π.χ. «Είναι αναγκαία η από καθέδρας διδασκαλία στην σύγχρονη εκπαίδευση;»)

Γ.2 Υποθέσεις της έρευνας

Οι υποθέσεις είναι δηλώσεις υπό μορφήν προτάσεων, οι οποίες θα επαληθευθούν ή θα απορριφθούν εν συνόλω ή εν μέρει μετά το πέρας της εργασίας.

Γ.3 Όρια της έρευνας

Από πού έως πού θα κινηθεί ο ερευνητής. (Π.χ. Εξετάζεται η αντίληψη των Ελλήνων περί αγωγής από τον 7ο έως τον 5ο π.Χ. αι., μέσα από κείμενα της λογοτεχνικής παραγωγής. Εξετάζονται μόνον οι απόψεις των φιλοσόφων της πλατωνικής ακαδημίας, όπως αυτές διασώζονται μέσα από πρωτότυπα έργα τους και δεν περιλαμβάνονται οι απόψεις νεότερων μελετητών κλπ.) Δηλαδή, ο ερευνητής δηλώνει ότι δεν προτίθεται να ασχοληθεί με όλες τις συναφείς περιοχές διερεύνησης, αλλά διευκρινίζει τα όρια της διερεύνησής του.

Γ.4 Περιορισμοί

Π.χ. Σχετικά με το έργο «Φάουστ» του Γκαίτε δεν ήταν δυνατόν να συγκεντρωθούν άλλα κείμενα πλην εκείνων που είναι γραμμένα στην Ελληνική Γλώσσα (μεταφράσεις, μελέτες κλπ). Ή δεν ήταν δυνατόν να γίνει πλήρης επεξεργασία των κειμένων Γραμμικής Β΄ από τα γνωστά προγράμματα επεξεργασίας κειμένου, διότι δεν υπάρχει ακόμη στην αγορά το ανάλογο λογισμικό κλπ.

Γ.5 Προβλήματα της έρευνας

Ποιά ήταν τα σημαντικότερα προβλήματα που συνάντησε ο ερευνητής κατά την διερεύνηση; (λίγος χρόνος, οικονομικοί λόγοι, αδυναμία πρόσβασης στις σχετικές βιβλιοθήκες, απουσία πολλών βιβλιογραφικών αναφορών, πολυπλοκότητα κλπ).

Δ.1 ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Παρουσιάζονται αναλυτικά οι σχολές σκέψης, όπως αυτές παρουσιάζονται μέσα από την βιβλιογραφική διερεύνηση.

Δ.2 Ορισμοί

Ποιοί ορισμοί υιοθετήθηκαν από τον ερευνητή. Υπάρχουν ειδικοί όροι; Αποδόθηκαν νέες σημασίες; Μεταφράστηκαν από το πρωτότυπο διότι δεν κάλυπτε τον ερευνητή η προτεινομένη μετάφραση; κλπ.

Ε. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΜΕΘΟΔΟΥ

Κατατίθενται οι μεθοδολογίες που προτείνονται από τους οικείους ερευνητές. Ποιοί είναι οι πιθανοί τρόποι προσέγγισης και ανάλυσης του θέματος;

Ε.1 Επιλογή μεθοδολογίας

Ο ερευνητής καταθέτει την μεθοδολογία που επέλεξε (ή δημιούργησε), την παρουσιάζει συνοπτικά και εξηγεί τους λόγους για τους οποίους αυτή προκρίνεται έναντι άλλων. (π.χ. βλέπε Tzani, M., & Kechagias, C. (2005). Methodology of Social Sciences. Athens: National and Kapodistrian University of Athens. [pdf]).

ΣΤ. ΑΝΑΛΥΣΗ

Με βάση την μεθοδολογία που έχει επιλεγεί επιχειρείται η σε βάθος ανάλυση – διερεύνηση του ζητήματος και των συσχετισμών που προκύπτουν. Είναι το κύριο μέρος της εργασίας.

Z. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ & ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Ποιά είναι τα αποτελέσματα τα οποία εξάγει ο ερευνητής; Είναι ικανοποιητικά; Μέχρι ποιου βαθμού; Απαντήθηκαν τα αρχικά ερωτήματα; (Προσοχή: καλό είναι να απαντηθούν τα ερωτήματα με την σειρά που κατετέθησαν στην αρχή της εργασίας). Ο ερευνητής οφείλει έντομα να απαντήσει στο εάν επιλύθηκαν τα προβλήματα που τέθηκαν εξ αρχής, καθώς και να ασκήσει κριτική στα αποτελέσματά του, ώστε να ελέγξει το εάν αυτά ισχύουν.

H. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Πολύ συνοπτική αποτίμηση (τελική αξιολόγηση της εργασίας).

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Οι βιβλιογραφικές πηγές ταξινομούνται με αλφαβητική σειρά. Όταν ένας συγγραφέας αναφέρεται με περισσότερες από μια παραπομπές, αυτές τοποθετούνται χρονολογικά ξεκινώντας από την πιο παλιά. Όταν ένας συγγραφέας αναφέρεται με περισσότερες από μια παραπομπές και μερικές τις έχει δημοσιεύσει μόνος του και μερικές με άλλους, πρώτα παρατίθενται αυτές που ο συγγραφέας είναι μόνος του και στη συνέχεια οι υπόλοιπες, με αλφαβητική σειρά ως προς τον δεύτερο συγγραφέα (βλ. και «Βιβλιογραφικές Παραπομπές»).

I. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στο Παράρτημα εισάγονται όλοι εκείνοι οι πίνακες, οι εικόνες, οι χάρτες, τα ερωτηματολόγια κλπ., που χρησιμοποιήθηκαν στην εργασία, αλλά δεν κρίθηκε σκόπιμο να παρατεθούν στο κύριο σώμα του κειμένου.

3. Συγγραφή και Επεξεργασία του κειμένου σε Κειμενογράφο

Όλες οι επιστημονικές εργασίες πρέπει να γράφονται σε κάποιο από τα γνωστά προγράμματα επεξεργασίας κειμένου (π.χ. MS-Word του MS-Office) και να εκτυπώνονται σε λευκό χαρτί A4 φωτοτυπικής ποιότητας. Όλες οι εργασίες πρέπει να βιβλιοδετούνται, αλλά και να παραδίδονται σε ηλεκτρονική μορφή.

A) Σώμα κειμένου

1. Γραμματοσειρά (fonts): Times New Roman ή Arial
2. Μέγεθος: 12 στιγμών
3. Στοιχισή: Πλήρης (justify)
4. Διάστιχο: 1,5 γραμμής
5. Περιθώρια: 2 – 2,54 cm (από πάνω, κάτω, δεξιά, αριστερά)
6. Χαρτί: A4, προσανατολισμός: κατακόρυφος (portrait)

B) Αρίθμηση σελίδων

Όλες οι σελίδες πρέπει να αριθμούνται, εκτός από την σελίδα του τίτλου, με αραβικά σύμβολα (1,2,3,...). Ο αριθμός της σελίδας εισάγεται στο κάτω μέρος κάθε σελίδας στο μέσον (στοίχισή: center) και το μέγεθος της γραμματοσειράς του αριθμού να είναι 10 στιγμές. Η συνεχής σελιδοποίηση πρέπει να περιλαμβάνει όχι μόνο το κείμενο, αλλά και τις προκαταρκτικές σελίδες, τα διαγράμματα, τους πίνακες, τους χάρτες, τις φωτογραφίες ή άλλες καλλιτεχνικές απεικονίσεις.

Γ) Κεφάλαια

Κάθε κεφάλαιο πρέπει να έχει τον δικό του τίτλο, και μόνο ο τίτλος ολόκληρης της εργασίας πρέπει να βρίσκεται σε μια ξεχωριστή σελίδα μόνος του, μαζί με τα στοιχεία του ερευνητή, του Τμήματος κλπ. (βλ. υπόδειγμα). Οι τίτλοι των κεφαλαίων πρέπει να απέχουν τουλάχιστον 4 εκ. από την κορυφή της σελίδας και το κείμενο να αρχίζει τουλάχιστον 2 εκ. μετά από αυτούς.

Δ) Υπογράμμιση και χρήση χρωμάτων: Η υπογράμμιση λέξεων και η χρήση χρωμάτων καλό είναι να αποφεύγεται.

ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΓΡΑΦΗΣ

- Αξιοποίηση της Ελληνικής Γλώσσας. Χρήση σωστής γραμματικής & συντακτικού. Ακρίβεια και απλότητα.
- Η φυσική ροή του κειμένου σημαντική, και κάθε τμήμα πρέπει να 'συνδέεται' νοηματικά με τα προηγούμενα και τα επόμενα διασφαλίζοντας την συνάφεια και την συνοχή στον λόγο.
- Ορθή χρήση των χρόνων.
- Αποφυγή του α' ενικού προσώπου. Καλό είναι ο γράφων να αποφεύγει εκφράσεις του τύπου «θα πω...», «θα προσπαθήσω...», αλλά να χρησιμοποιεί είτε το γ' ενικό και πληθυντικό είτε το α' πληθυντικό πρόσωπο. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να υιοθετηθεί ένας τρόπος γραφής από την αρχή έως το τέλος της εργασίας, που επιλέγεται από τον ερευνητή.

Προσοχή: στο τέλος της εργασίας, στην «Βιβλιογραφία» αναφέρονται πλήρως οι εργασίες που χρησιμοποιήθηκαν στο κείμενο, ως εξής:

- ΒΙΒΛΙΑ: Ball, S.J., Maguire, M. & MacRae, S. (2000). *Choice, Pathways and Transitions Post-16: New Youth, New Economies in the Global City*. London & New York: Routledge/Falmer.
- ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ: Ηλιού, Μ. (1976). Γεωγραφική κατανομή εκπαιδευτικών ευκαιριών. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 28(1), 259-274.
- ΔΙΑΤΡΙΒΕΣ & ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΣΕ ΣΥΝΕΔΡΙΑ: Nikta, A. (1991). Reform of Greek secondary education from 1974 to 1989. (Unpublished Ph. D. Thesis, University of Manchester).
- ΑΡΘΡΑ ΣΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ: Fowler, R.C. (April 22, 2003). The Massachusetts Signing Bonus Program for New Teachers: A model of teacher preparation worth copying? *Education Policy Analysis Archives*, 11(13). Ημερομηνία πρόσβασης [02/10/03] από <http://epaa.asu.edu/epaa/v11n13/> .

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ: Κατά τη διάρκεια της συγγραφής μιας εργασίας (κυρίως στην εισαγωγή, όπου επιχειρείται η βιβλιογραφική ανασκόπηση) ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ποικίλες βιβλιογραφικές πηγές (από βιβλία, από επιστημονικά περιοδικά, από διδακτορικές διατριβές, από ανακοινώσεις σε συνέδρια, κλπ.). Οι κανόνες επιστημονικής δεοντολογίας επιβάλλουν την παράθεση – εκ μέρους του συγγραφέα – όλων των απαραίτητων πληροφοριών, ώστε ο αναγνώστης να μπορεί να εντοπίσει την πηγή και να τη συμβουλευτεί. Τα στοιχεία 'ταυτότητας' των βιβλιογραφικών πηγών δίνονται στο τέλος της εργασίας (βλ. «Βιβλιογραφία»). Βιβλιογραφικές παραπομπές μέσα στο κείμενο. Όταν θα πρέπει να παραθέσουμε μια βιβλιογραφική παραπομπή στη ροή του κειμένου, οι απαραίτητες πληροφορίες που χρειάζεται ο αναγνώστης είναι το επώνυμο του συγγραφέα της ερευνητικής δουλειάς που παραθέτουμε, καθώς και η χρονολογία στην οποία δημοσιεύτηκε αυτή η εργασία:

- Α) «...σε πρόσφατες σχετικές μελέτες (Μυλωνάκου, 2004) επισημαίνεται ότι...».

- Β) «...όπως απέδειξε η Δραγώνα Θ. (2014) η οικονομική προέλευση...»
- Γ) για δύο συγγραφείς (Κεχαγιάς & Κούσουλας, 2003)
- Δ) για τρεις συγγραφείς και περισσότερους (Willke et al., 1993)
- Ε) για δύο διαφορετικές πηγές (Εξαρχάκος, 1991; Ματσαγγούρας, 2007)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Κεκές Ιωάννης (2004). Μεθοδολογία Επιστημονικής Εργασίας: Αξιοποίηση του Σωκρατικού Διαλόγου – Χρήση πηγών από το Διαδίκτυο. Αθήνα: Ατραπός.
2. Κεχαγιάς, Χ. (2006). Παραδείγματα εφαρμογής της Μεθοδολογίας του Πιλοτικού Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου: Μουσικοκινητική και Φυσική Αγωγή. Στο Ελληνική πρόταση για το σχολείο του μέλλοντος: Πιλοτικό Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο, (σελ: 197-235). Θεσσαλονίκη: Ερωδιός.
3. Kechagias, C. (2009). On the nature of position. *Athens: Herodotos*.
4. Tzani, M., & Kechagias, C. (2005). *Methodology of Social Sciences*. Athens: National and Kapodistrian University of Athens. [[pdf](#)]
5. Stefanopoulou, S., Kechagias, C. T., & Malafantis, K. D. (2021). Education in Fictional Dystopian Societies: The Case of Veronica Roth's "Divergent". *Journal of Advances in Education Research*, 6(1), 49.